

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

10 päivänä heinäkuuta 2014*

Ennakkoratkaisupyyntö — Direktiivi 2004/38/EY — 16 artiklan 2 kohta — Unionin kansalaisen perheenjäsenen, joka on kolmannen maan kansalainen, pysyvä oleskeluoikeus — Aviopuolisoiden yhteiselämän päättymisen — Yhteiselämän välitön aloittaminen toisten kumppaneiden kanssa viiden vuoden pituisen yhtäjaksoisen oleskelujakson aikana — Asetus (ETY) N:o 1612/68 — 10 artiklan 3 kohta — Edellytykset — Jäsenvaltio rikkoo unionin oikeutta — Kyseisen rikkomisen luonteen tutkiminen — Ennakkoratkaisupyynnön esittämistarve

Asiassa C-244/13,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka High Court (Irlanti) on esittänyt 19.4.2013 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 30.4.2013, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Ewaen Fred Ogieriakhi

vastaan

Minister for Justice and Equality,

Irlanti,

Attorney General ja

An Post,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. Silva de Lapuerta (esittelevä tuomari) sekä tuomarit J. L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot ja A. Arabadjiev,

julkisasiamies: Y. Bot,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 6.3.2014 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Ewaen Fred Ogieriakhi itse,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

- Minister for Justice and Equality, Irlanti, Attorney General ja An Post, asiamiehinään E. Creedon ja B. Lydon, avustajinaan R. Barron, SC, E. Brennan, BL, ja adviser R. Barrett,
  - Kreikan hallitus, asiamiehenään T. Papadopoulou,
  - Puolan hallitus, asiamiehenään B. Majczyna,
  - Euroopan komissio, asiamiehinään J. Enegren, C. Tufvesson ja M. Wilderspin,
- kuultuaan julkisasiamiehen 14.5.2014 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee yhtäältä Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/38/EY (EUVL L 158, s. 77 ja oikaisut EUVL L 229, s. 35 ja EUVL 2005, L 197, s. 34) 16 artiklan 2 kohdan ja työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15.10.1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL L 257, s. 2) 10 artiklan 3 kohdan tulkintaa sekä toisaalta niiden vaikutusten määrittämistä, joita kansallisen tuomioistuimen esittämällä, pysyvän oleskeluoikeuden aineellista perustaa koskevalla ennakkoratkaisupyyntöllä on, kun kyseinen tuomioistuin unionin oikeuden rikkomisen nojalla nostettua vahingonkorvauskannetta käsitellessään arvioi, onko mainittu jäsenvaltio ilmeisesti rikkonut unionin oikeutta.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Ewaen Fred Ogieriakhi sekä toisaalta Minister for Justice and Equality, Irlanti, Attorney General ja An Post ja jossa on kyse vahingonkorvausvaatimuksesta, jonka Ogieriakhi on tuomioon Francovich ym. (C-6/90 ja C-9/90, EU:C:1991:428) perustuvan oikeuskäytännön nojalla esittänyt Irlantia vastaan sen vuoksi, ettei kyseinen jäsenvaltio Ogieriakhin mukaan ollut noudattanut direktiivin 2004/38 täytäntöönpanoon liittyviä velvoitteitaan.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Direktiivi 2004/38

- 3 Direktiivin 2004/38 johdanto-osan 17 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Niille unionin kansalaisille, jotka ovat päättäneet asettua pitkäksi aikaa vastaanottavaan jäsenvaltioon, annettava pysyvä oleskeluoikeus vahvistaisi tunnetta unionin kansalaisuudesta ja on keskeinen tekijä unionin perustavoitteisiin kuuluvan sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamisessa. Tätä varten olisi säädettävä, että kaikki unionin kansalaiset ja heidän perheenjäsenensä saavat oikeuden pysyvään oleskeluun oleskeltuaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa yhtäjaksoisesti viiden vuoden ajan tämän direktiivin ehtojen mukaisesti ilman, että heihin on kohdistettu karkottamistoimenpidettä.”

- 4 Direktiivin 2004/38 2 artiklan otsikko on ”Määritelmät”, ja siinä säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

1) ’unionin kansalaisella’ henkilöä, jolla on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus;

2) ’perheenjäsenellä’:

a) aviopuolisoa;

--

3) ’vastaanottavalla jäsenvaltiolla’ jäsenvaltiota, johon unionin kansalainen siirtyy käyttääkseen oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun.”

- 5 Kyseisen direktiivin 3 artiklan otsikko on ”Henkilöt, joihin tätä direktiiviä sovelletaan”, ja sen 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin unionin kansalaisiin, jotka siirtyvät toiseen jäsenvaltioon tai oleskelevat toisessa jäsenvaltiossa kuin jonka kansalaisia he ovat, sekä heidän 2 artiklan 2 alakohdassa määriteltyihin perheenjäseniinsä, jotka tulevat heidän mukanaan tai seuraavat heitä myöhemmin.”

- 6 Saman direktiivin 7 artiklan, jonka otsikko on ”Oikeus oleskella yli kolme kuukautta”, 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Unionin kansalaisilla on oikeus oleskella toisen jäsenvaltion alueella yli kolmen kuukauden ajan

a) jos he ovat työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia vastaanottavassa jäsenvaltiossa --

--

2. Edellä 1 kohdassa säädetty oleskeluoikeus koskee myös perheenjäseniä, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia ja jotka tulevat unionin kansalaisen mukana vastaanottavaan jäsenvaltioon tai seuraavat häntä sinne myöhemmin, edellyttäen, että kyseinen unionin kansalainen täyttää 1 kohdan a, b tai c alakohdassa tarkoitetut edellytykset.”

- 7 Kyseisen direktiivin 13 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Unionin kansalaisen perheenjäsenet, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia, eivät menetä oleskeluoikeuttaan avioeron, avioliiton mitättömäksi julistamisen eivätkä 2 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetun rekisteröidyn parisuhteen päättymisen jälkeen, sanotun kuitenkin rajoittamatta toisen alakohdan soveltamista, jos

a) avioliitto tai rekisteröity parisuhde on kestänyt ennen avioeron, avioliiton mitättömäksi julistamisen tai 2 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetun rekisteröidyn parisuhteen päättymisen edellyttämän menettelyn vireillepanoa vähintään kolme vuotta, joista yksi vuosi vastaanottavassa jäsenvaltiossa; tai

b) unionin kansalaisen lasten huolto on aviopuolisoiden tai 2 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen kumppaneiden keskinäisellä sopimuksella tai oikeuden päätöksellä uskottu aviopuolisolle tai kumppanille, joka ei ole minkään jäsenvaltion kansalainen; tai

c) erityisen vaikea tilanne, kuten perheväkivallan kohteeksi joutuminen avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen aikana, sitä edellyttää; tai

- d) kun aviopuolisoiden tai 2 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen kumppaneiden keskinäisellä sopimuksella tai oikeuden päätöksellä aviopuolisolla tai kumppanilla, joka ei ole minkään jäsenvaltion kansalainen, on oikeus tavata alaikäistä lasta, ja jos tuomioistuin on katsonut, että tapaamisten on tapahduttava vastaanottavassa jäsenvaltiossa, niin pitkäksi aikaa kuin on tarpeen.

Ennen kuin asianomaiset saavat oikeuden pysyvään oleskeluun, heidän oleskeluoikeutensa sovelletaan edelleen vaatimusta, jonka mukaan heidän on voitava todistaa olevansa työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia tai että heillä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat niin, että he eivät oleskelunsa aikana muodostu rasitteeksi vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle, ja kattava sairausvakuutus turva vastaanottavassa jäsenvaltiossa, tai että he ovat nämä edellytykset täyttävän henkilön vastaanottavaan jäsenvaltioon jo muodostuneen perheen jäseniä. 'Riittävät varat' on määritelty 8 artiklan 4 kohdassa.

Nämä perheenjäsenet säilyttävät oleskeluoikeutensa yksinomaan henkilökohtaisten perusteiden nojalla.”

- 8 Direktiivin 2004/38 IV luvussa, jonka otsikko on ”Pysyvä oleskeluoikeus”, olevassa 16 artiklassa, jonka otsikko on ”Unionin kansalaisiin ja heidän perheenjäseniinsä sovellettava yleissääntö”, säädetään seuraavaa:

”1. Unionin kansalaisilla, jotka ovat oleskelleet laillisesti vastaanottavan jäsenvaltion alueella yhtäjaksoisesti viisi vuotta, on oikeus pysyvään oleskeluun sen alueella. Tämä oikeus ei riipu III luvussa säädetyistä edellytyksistä.

2. Edellä 1 kohdan säännöksiä sovelletaan myös perheenjäseniin, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia ja jotka ovat oleskelleet vastaanottavassa jäsenvaltiossa unionin kansalaisen kanssa laillisesti ja yhtäjaksoisesti viisi vuotta.

3. Oleskelun yhtäjaksoisuuteen eivät vaikuta tilapäiset poissaolot, jotka eivät ylitä yhteensä kuutta kuukautta vuodessa, eivätkä pitemmät poissaolot asevelvollisuuden suorittamista varten eikä yksi enintään 12 peräkkäisen kuukauden poissaolo tärkeästä syystä, kuten raskauden ja synnytyksen, vakavan sairauden, opiskelun tai ammatillisen koulutuksen tai työtehtäviä varten toisen jäsenvaltion tai kolmannen maan alueelle tapahtuvan siirron vuoksi.

4. Kun oikeus pysyvään oleskeluun on saatu, se voidaan menettää ainoastaan olemalla vastaanottavan jäsenvaltion alueelta poissa yhtäjaksoisesti yli kaksi vuotta.”

- 9 Saman direktiivin 18 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Unionin kansalaisen 12 artiklan 2 kohdassa ja 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuille perheenjäsenille, jotka täyttävät mainituissa kohdissa säädetyt edellytykset, on myönnettävä oikeus oleskella pysyvästi, kun he ovat oleskelleet vastaanottavassa jäsenvaltiossa laillisesti ja yhtäjaksoisesti viisi vuotta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 17 artiklan säännösten soveltamista.”

Asetus N:o 1612/68

- 10 Asetuksen N:o 1612/68 10 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Seuraavilla henkilöillä on kansalaisuudesta riippumatta oltava oikeus tulla asumaan sellaisen työntekijän luokse, joka on jäsenvaltion kansalainen ja työssä toisen jäsenvaltion alueella:

- a) hänen aviopuolionsa sekä heidän jälkeläisensä, jotka ovat alle 21-vuotiaita tai huollettavia;

b) työntekijän ja hänen aviopuolisonsa sukulainen ylenevässä polvessa, jos hän on työntekijän huollettava.

2. Jäsenvaltioiden on helpotettava sellaisten perheenjäsenten muutttoa, joita ei ole mainittu 1 kohdassa, mutta jotka ovat työntekijän huollettavia tai jotka asuvat lähtömaassa työntekijän taloudessa.

3. Sovellettaessa 1 ja 2 kohtaa työntekijällä on voitava olla perheensä käyttöön asunto, joka täyttää ne vaatimukset, joita pidetään normaaleina sen alueen kotimaisten työntekijöiden asumisessa, jossa työntekijä on työssä; tällä säännöksellä ei kuitenkaan saa saattaa kotimaisia työntekijöitä ja työntekijöitä, jotka ovat muiden jäsenvaltioiden kansalaisia, eriarvoiseen asemaan.”

Irlannin oikeus

- 11 Direktiivin 2004/38 säännökset pannaan täytäntöön Irlannin oikeudessa Euroopan yhteisöistä (henkilöiden vapaa liikkuvuus) vuonna 2006 annetulla asetuksella (European Communities (Free Movement of Persons) Regulations 2006, S.I. nro 656, jäljempänä vuoden 2006 asetus).
- 12 Kyseisen direktiivin 16 artikla on pantu täytäntöön mainitun asetuksen 12 §:llä.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 13 Ogieriakhi, joka on Nigerian kansalainen, saapui Irlantiin toukokuussa 1998, jolloin hän haki poliittista turvapaikkaa. Toukokuussa 1999 hän avioitui Ranskan kansalaisen Laetitia Georgesin kanssa. Avioiduttuaan hän peruutti turvapaikkahakemuksensa, ja hänelle myönnettiin oleskelulupa 11.10.1999 ja 11.10.2000 väliseksi ajaksi. Tämän ajanjakson päätyttyä hän haki oleskelulupansa uudistamista, ja kyseinen lupa uudistettiin 11.10.2000 ja 11.10.2004 väliseksi ajaksi.
- 14 Vuosien 1999 ja 2001 välisenä aikana Ogieriakhi asui aviopuolisoineen Dublinissa (Irlanti) eri osoitteissa olleissa vuokra-asunnoissa.
- 15 Vähän elokuun 2001 jälkeen Georges jätti puolisoiden yhteisen asunnon muuttaakseen toisen miehen luo. Tämän jälkeen Ogieriakhi itsekin jätti kyseisen asunnon eläkkeeseen yhdessä Catherine Maddenin, joka on Irlannin kansalainen, kanssa. Pariskunnalle syntyi lapsi joulukuussa 2003. On kiistatonta, ettei Georges vuodesta 2002 lähtien enää millään tavoin tarjonnut Ogieriakhille asuntoa.
- 16 Lokakuun 1999 ja lokakuun 2004 välisenä aikana Georges joko kävi töissä tai nosti sosiaaliturvatuksia, joiden saannin edellytyksenä oli, että hän etsi töitä. Joulukuussa 2004 hän lähti Irlannista ja palasi lopullisesti Ranskaan.
- 17 Ogieriakhi ja Georges tuomittiin avioeroon tammikuussa 2009. Saman vuoden heinäkuussa Ogieriakhi avioitui Maddenin kanssa. Vuoden 2012 kuluessa Ogieriakhi kansalaistettiin ja hän sai Irlannin kansalaisuuden.
- 18 Syyskuussa 2004 Ogieriakhi teki hakemuksen saadakseen oleskelulupansa uudistetuksi. Hakemus kuitenkin hylättiin sillä perusteella, ettei Ogieriakhi ollut voinut näyttää toteen, että Georges käytti tuona ajankohtana EU-sopimukseen perustuvia oikeuksiaan työskentelemällä tai asumalla kyseisessä valtiossa, sillä Minister for Justice and Equality:n käytettävissä olleet todisteet osoittivat tämän palanneen joulukuussa 2004 Pariisiin (Ranska) siellä työskennelläkseen.

- 19 Ogieriakhi haki direktiivin 2004/38 täytäntöönpanolle asetetun määräajan päätyttyä vuoden 2007 keskivaiheilla pysyvää oleskelulupaa Irlannissa sillä perusteella, että hän oli oleskellut siellä keskeytyksettä laissa säädetyn viiden vuoden pituisen ajanjakson eli vuodesta 1999 vuoteen 2004 Georgesin kanssa avioliitossa ollessaan.
- 20 Minister for Justice and Equality hylkäsi kyseisen hakemuksen syyskuussa 2007 katsoen, ettei Ogieriakhilla vuoden 2006 asetuksen perusteella ollut oleskeluoikeutta siitä syystä, ettei asiassa ollut esitetty todisteita, jotka olisivat osoittaneet, että hänen puolisonsa edelleen kyseisenä ajanjaksona käytti kyseisessä jäsenvaltiossa perussopimukseen perustuvia oikeuksiaan.
- 21 Lokakuussa 2007 Ogieriakhin työsuhde postinlajittelijana An Postin (valtion postiyhtiö) palveluksessa irtisanottiin sillä perusteella, ettei hänellä ollut oleskeluoikeutta Irlannissa.
- 22 Ogieriakhi, joka katsoi saaneensa oikeuden pysyvään oleskeluun kyseisessä valtiossa, nosti Minister for Justice and Equality ratkaisusta kanteen, jonka High Court hylkäsi tammikuussa 2008 sillä perusteella, ettei vuoden 2006 asetusta voitu soveltaa sen voimaantuloa edeltäneisiin oleskelujaksoihin.
- 23 Ogieriakhi ei heti hakenut muutosta kyseiseen päätökseen. Sen jälkeen, kun asiassa Lassal (C-162/09, EU:C:2010:592) oli annettu tuomio, josta ilmeni, että vuotta 2006 edeltäneiden oleskelujen voitiin lähtökohtaisesti katsoa täyttävän viiden vuoden pituisia yhtäjaksoista oleskelua koskevan edellytyksen, hän kuitenkin vaati, että Supreme Court pidentäisi kanteen nostamiselle varattua määräaika, jotta hän voisi tehdä sille valituksen. Supreme Court hylkäsi kyseisen vaatimuksen 18.2.2011 tekemällään päätöksellä todeten kuitenkin, että Minister for Justice and Equality oli suostunut tutkimaan uudelleen aikaisemman päätöksensä ja että Ogieriakhi voisi vapaasti nostaa kaikki tarpeellisiksi katsomansa, myös unionin oikeuteen perustuvat, kanteet.
- 24 Tutkittuaan uudelleen syyskuussa 2007 tekemänsä päätöksen Minister for Justice and Equality myönsi 7.11.2011 Ogieriakhille pysyvän oleskeluoikeuden sillä perusteella, että tämä täytti kaikki vuoden 2006 asetuksessa asetetut, asian kannalta merkitykselliset edellytykset.
- 25 Ogieriakhi nosti tällöin tuomiosta Francovich ym. (EU:C:1991:428) ilmenevään oikeuskäytäntöön vedoten High Courtissa vahingonkorvauskanteen, jossa hän vaati korvausta siitä vahingosta, joka hänelle oli aiheutunut siitä, ettei direktiivin 2004/38 säännöksiä ollut pantu asianmukaisesti täytäntöön kansallisessa oikeudessa. Kyseisen vaateen perustana ovat etenkin ne menetykset, joita Ogieriakhille oli aiheutunut siitä, että hänen työsuhteensa oli 24.10.2007 irtisanottu sillä perusteella, ettei hänellä enää ollut oleskeluoikeutta Irlannissa.
- 26 Kansallinen tuomioistuin katsoi kyseistä asiaa tutkiessaan, että Ogieriakhin tuomiosta Francovich ym. (EU:C:1991:428) ilmenevän oikeuskäytännön nojalla nostaman, unionin oikeuden epäasianmukaiseen täytäntöönpanoon (ja myös kyseisen oikeuden virheelliseen soveltamiseen) perustuvan kanteen menestymisen edellytyksenä oli, että Ogieriakhi näyttäisi toteen, että hänellä oli An Postin lokakuussa 2007 suorittaman irtisanomisen ajankohtana ollut oleskeluoikeus vähintään viiden vuoden pituisen yhtäjaksoisen ajanjakson ajan (kokonaan tai osittain, ennen vuotta 2006 tai sen jälkeen) ja lisäksi että kyseisen oleskeluoikeus perustui unionin oikeuteen.
- 27 Tässä tilanteessa High Court päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Voidaanko katsoa, että unionin kansalaisen aviopuoliso, joka ei ollut kyseisenä ajankohtana itse jäsenvaltion kansalainen, on ’oleskellut vastaanottavassa jäsenvaltiossa unionin kansalaisen kanssa laillisesti ja yhtäjaksoisesti viisi vuotta’ direktiivin 2004/38 – – 16 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla, jos he avioituivat toukokuussa 1999, oleskeluoikeus myönnettiin lokakuussa 1999 ja viimeistään vuoden 2002 alussa puoliset sopivat erillään asumisesta ja kumpikin heistä muutti asumaan aivan toisen kumppanin kanssa vuoden 2002 lopussa?

- 2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi ja ottaen huomioon, että kolmannen maan kansalaisen, joka vaatii pysyvää oleskeluoikeutta 16 artiklan 2 kohdan mukaisesti vuotta 2006 edeltävän viiden vuoden yhtäjaksoisen oleskelun perusteella, on myös näytettävä, että hänen oleskelunsa täytti muun muassa asetuksen – N:o 1612/68 10 artiklan 3 kohdassa asetetut edellytykset, merkitseekö se, että kyseisen oletetun viiden vuoden ajanjakson kuluessa unionin kansalainen lähti yhteisestä kodista ja kolmannen maan kansalainen muutti sitten asumaan yhdessä toisen henkilön kanssa uuteen kotiin, jota (silloinen) puoliso, joka oli unionin kansalainen, ei hänelle tarjonnut, että asetuksen N:o 1612/68 10 artiklan 3 kohdassa asetetut edellytykset eivät näin ollen täyty?
- 3) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi ja toiseen kieltävästi, onko silloin, kun arvioidaan, onko jäsenvaltio pannut virheellisesti täytäntöön direktiivin 2004/38 16 artiklan 2 kohdassa asetetut vaatimukset tai – yleisemmin ottaen – soveltanut niitä epäasianmukaisesti, katsottava sen seikan, että unionin oikeuden rikkomiseen perustuvaa vahingonkorvauskannetta käsittelevä kansallinen tuomioistuin on pitänyt tarpeellisena esittää kantajan pysyvän oleskeluoikeuden aineellista perustaa koskevan ennakkoratkaisupyyntöä, olevan jo sellaisenaan sellainen tekijä, joka kyseisen tuomioistuimen olisi otettava huomioon unionin oikeuden rikkomisen ilmeisyyttä arvioidessaan?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen ja toinen kysymys

- 28 Kahdella ensimmäisellä kysymyksellään, jotka on tutkittava yhdessä, kansallinen tuomioistuin kysyy pääasiallisesti, onko direktiivin 2004/38 16 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että kolmannen maan kansalaisen, joka kyseisen direktiivin täytäntöönpanoa edeltäneen viiden vuoden pituisen yhtäjaksoisen ajan oleskeli jäsenvaltiossa siellä työskennelleen unionin kansalaisen aviopuolisona, on katsottava saaneen kyseisessä säännöksessä mainitun pysyvän oleskeluoikeuden, vaikka puoliset kyseisen ajanjakson aikana päättivät erota ja asettuivat asumaan toisten kumppanien kanssa eikä kyseisen kolmannen maan kansalaisen aviopuoliso, joka oli unionin kansalainen, sittemmin enää tarjonnut kyseiselle kolmannen maan kansalaiselle tai antanut tämän käyttöön asuntoa, jossa tämä asui.
- 29 Aluksi on syytä muistuttaa unionin tuomioistuimen katsoen, että direktiivin 2004/38 16 artiklassa säädetyn pysyvän oleskeluoikeuden saamisen kannalta on otettava huomioon sellaiset viiden vuoden yhtäjaksoisen oleskelun jaksot, jotka olivat täyttyneet ennen tämän direktiivin täytäntöönpanopäivää 30.4.2006 ennen tätä päivää annettujen unionin säädösten mukaisesti (tuomio Lassal, EU:C:2010:592, 40 kohta).
- 30 Tältä osin on syytä todeta, että ilmaisu ”ennen [direktiiviä 2004/38] annetut unionin säädökset”, josta on kyse tuomion Lassal (EU:C:2010:592) 40 kohdassa, on ymmärrettävä siten, että se viittaa säädöksiin, jotka kodifioitiin, joita muutettiin tai jotka kumottiin kyseisellä direktiivillä (tuomio Alarape ja Tijani, C-529/11, EU:C:2013:290, 47 kohta).
- 31 Unionin tuomioistuin on myöskin katsonut, että ainoastaan direktiivissä 2004/38 säädetty edellytykset täyttävät oleskelujaksot voidaan ottaa huomioon direktiivissä tarkoitetun pysyvän oleskeluoikeuden myöntämiseksi unionin kansalaisen perheenjäsenille, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia (tuomio Alarape ja Tijani, EU:C:2013:290, 42 kohta).

- 32 Tästä seuraa, että kun viiden vuoden yhtäjaksoinen oleskelujakso on kokonaan tai osittain täyttynyt ennen direktiivin 2004/38 täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymistä, kyseisen jakson on täytettävä sekä kyseisessä direktiivissä että sen aikana voimassa olleessa unionin oikeudessa asetetut edellytykset, jotta kyseisen direktiivin 16 artiklan 2 kohtaan perustuvaan pysyvään oleskeluoikeuteen voitaisiin vedota.
- 33 Koska tosiasioiden tapahtuma-aikana voimassa ollut sääntely perustui asetukseen N:o 1612/68, ensin on syytä tutkia, täyttääkö Ogieriakhin viiden vuoden pituinen yhtäjaksoinen oleskelujakso direktiivissä 2004/38 asetetut edellytykset, ja tämän jälkeen on tutkittava, täyttääkö se myös mainitussa asetuksessa säädetyt edellytykset.
- 34 Tästä on todettava, että unionin tuomioistuimien on direktiivin 2004/38 16 artiklan 2 kohtaa tutkiessaan katsonut, että pysyvän oleskeluoikeuden myöntäminen unionin kansalaisen perheenjäsenille, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia, riippuu joka tapauksessa siitä, että yhtäältä kyseinen kansalainen itse täyttää kyseisen direktiivin 16 artiklan 1 kohdassa vahvistetut edellytykset ja että toisaalta kyseiset perheenjäsenet ovat oleskelleet hänen kanssaan asianomaisen ajanjakson (tuomio Alarape ja Tijani, EU:C:2013:290, 34 kohta).
- 35 Pääasiassa ei ole kiistetty, että Georges täytti koko asianomaisen ajanjakson ajan direktiivin 2004/38 16 artiklan 1 kohdassa asetetut edellytykset.
- 36 Koska direktiivin 2004/38 16 artiklan 2 kohdassa unionin kansalaisen perheenjäsenen pysyvän oleskeluoikeuden myöntämisedellytykseksi asetetaan se, että he ovat oleskelleet viimeksi mainitun ”kanssa” laillisesti ja yhtäjaksoisesti viisi vuotta, herää kysymys, estääkö aviopuolisoiden asianomaisen ajanjakson aikana tapahtunut ero katsomasta, että kyseinen edellytys on täyttynyt sen vuoksi, etteivät he enää asu yhdessä ja etenkin siksi, ettei todellista aviollista yhteiselämää ollut.
- 37 Tässä suhteessa on todettava unionin tuomioistuimen todenneen, ettei avioliiton voida katsoa päättyneen ennen kuin siitä on toimivaltaisen viranomaisen päätös ja ettei näin ole silloin, kun aviopuolisot ainoastaan asuvat erillään, vaikka heillä olisikin aikomus ottaa myöhemmin avioero, joten aviopuolison ei ole välttämättä asuttava vakituisesti unionin kansalaisen kanssa saadakseen johdetun oleskeluoikeuden (tuomio Diatta, 267/83, EU:C:1985:67, 20 ja 22 kohta ja tuomio Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, 58 kohta).
- 38 Näin ollen sillä seikalla, että aviopuolisot 11.10.1999 ja 11.10.2004 välisen ajanjakson aikana yhteiselämän lopettamisen lisäksi myös asuivat toisten kumppaneiden kanssa, ei ole merkitystä Ogieriakhille direktiivin 2004/38 16 artiklan 2 kohdan nojalla myönnettävän pysyvän oleskeluoikeuden kannalta katsoen.
- 39 Koska aviopuolisot ovat olleet naimisissa tammikuuhun 2009 asti siinä jäsenvaltiossa, jossa Georges käytti oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, Ogieriakhin ei voida katsoa tuon ajanjakson aikana menettäneen asemaansa sellaisena unionin kansalaisen aviopuolisona, joka on tullut kyseisen unionin kansalaisen mukana vastaanottavaan jäsenvaltioon tai seurannut tätä sinne myöhemmin, ja näin ollen Ogieriakhi täyttää kyseisen direktiivin 7 artiklan 2 kohdassa asetetut edellytykset.
- 40 Tämä tulkinta vastaa lisäksi tarvetta olla tulkitsematta direktiivin 2004/38 säännöksiä suppeasti ja olla viemättä niiltä niiden tehokasta vaikutusta. Tässä suhteessa on todettava, että jos kyseisen direktiivin 16 artiklan 2 kohtaa tulkittaisiin sanamukaisesti, kolmannen maan kansalaisesta saattaisi tulla haavoittuvainen hänen aviopuolisonsa toteuttamien yksipuolisten toimien vuoksi, mikä olisi mainitun direktiivin hengen vastaista, sillä yhtenä sen tavoitteista on sen 15 perustelukappaleen mukaan nimenomaan antaa vastaanottavan jäsenvaltion alueella oleskeleville unionin kansalaisen perheenjäsenille oikeudellinen suoja, jotta nämä tietyissä tapauksissa ja tietyin edellytyksin säilyttävät oleskeluoikeutensa yksinomaaisesti henkilökohtaisena oikeutena.

- 41 Direktiivin 2004/38 16 artiklan 2 kohdan tulkitseminen siten, että velvollisuutta oleskella unionin kansalaisen kanssa voitaisiin pysyvän oleskeluoikeuden saannin kannalta katsoa noudatetun vain siinä nimenomaisessa tapauksessa, jossa unionin kansalaisen kanssa vastaanottavassa jäsenvaltiossa asuva aviopuoliso ei ole lopettanut kaikkea aviollista yhteiselämää ensin mainitun kanssa, ei ole johdonmukaista suhteessa kyseisen direktiivin edellä mainittuun tavoitteeseen eikä sen 13 ja 18 artiklassa entisille aviopuolisoille avioerotilanteessa oleskelun alalla tietyin edellytyksin annettuihin oikeuksiin.
- 42 Kuten julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 49–53 kohdassa toteaa, tällainen tulkinta aiheuttaisi sen, että asianomaisiin kolmansien maiden kansalaisiin sovellettaisiin avioerotilanteessa järjestelmää, joka on edullisempi kuin erotilanteissa sovellettava järjestelmä, vaikka viimeksi mainitussa tilanteessa kyseisellä kansalaisella on vielä aviollinen side ja hän on edelleen unionin kansalaisen direktiivissä 2004/38 tarkoitettu perheenjäsen.
- 43 Asetuksessa N:o 1612/68 asetettujen edellytysten osalta herää kysymys, onko kyseisen asetuksen 10 artiklan 3 kohdassa työntekijälle, joka on jäsenvaltion kansalainen, asetettu edellytys, jonka mukaan hänellä on voitava olla perheensä käyttöön asunto, joka täyttää ne vaatimukset, joita pidetään normaaleina sen alueen kotimaisten työntekijöiden asumisessa, jossa työntekijä on työssä, täyttynyt, kun kyseinen työntekijä on jättänyt perheen asunnon ja kun aviopuoliso on siirtynyt asumaan toisen kumppanin kanssa uuteen asuntoon, jota kyseinen työntekijä ei ole tarjonnut mainitulle aviopuolisolle.
- 44 Tältä osin on syytä todeta, että unionin tuomioistuimella on jo ollut tilaisuus täsmentää asetuksen N:o 1612/68 10 artiklan 3 kohdan soveltamisalaa kyseisen asetuksen tavoitteen, jona on työntekijöiden vapaan liikkuvuuden helpottaminen, valossa.
- 45 Unionin tuomioistuin on näin tuomion Diatta (EU:C:1985:67) 18 kohdassa katsonut, että kyseisessä säännöksessä, jossa säädetään, että siirtotyöläisen perheenjäsenellä on oikeus tulla asumaan työntekijän luokse, ei edellytetä, että kyseinen perheenjäsen asuisi siellä vakituisesti vaan ainoastaan että työntekijällä on voitava olla perheensä käyttöön asunto, joka täyttää ne vaatimukset, joita pidetään normaaleina, joten vaatimusta perheen yhteisestä vakituisesta asunnosta ei näin ollen voida implisiittisesti hyväksyä.
- 46 Unionin tuomioistuin on lisäksi todennut, että asetuksen N:o 1612/68 10 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että edellytys normaaliksi katsottavasta asunnosta koskee kutakin siirtotyöläisen luo asumaan tulevaa perheenjäsentä ainoastaan saapumisajankohtana (tuomio komissio v. Saksa, 249/86, EU:C:1989:204, 12 kohta), joten sitä, onko mainittua säännöstä noudatettu, voidaan joka tapauksessa arvioida ainoastaan sinä ajankohtana, jona kolmannen maan kansalainen aloittaa yhteiselämän aviopuolionsa, joka on unionin kansalainen, kanssa vastaanottavassa jäsenvaltiossa, mikä tässä tapauksessa tapahtui vuoden 1999 kuluessa.
- 47 Edellä esitetyn nojalla kahteen ensimmäiseen kysymykseen on vastattava niin, että direktiivin 2004/38 16 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että kolmannen maan kansalaisen, joka kyseisen direktiivin täytäntöönpanoa edeltäneen viiden vuoden pituisen yhtäjaksoisen ajan oleskeli jäsenvaltiossa siellä työskennelleen unionin kansalaisen aviopuolisona, on katsottava saaneen kyseisessä säännöksessä mainitun pysyvän oleskeluoikeuden, vaikka puoliso kyseisen ajanjakson aikana päättivät erota ja asettuivat asumaan toisten kumppanien kanssa eikä kyseisen kolmannen maan kansalaisen aviopuoliso, joka oli unionin kansalainen, sittemmin enää tarjonnut kolmannen maan kansalaiselle tai antanut tämän käyttöön asuntoa, jossa tämä asui.

Kolmas kysymys

- 48 Kansallinen tuomioistuin kysyy kolmannella kysymyksellään pääasiallisesti, voidaanko sitä seikkaa, että kansallinen tuomioistuin katsoo unionin oikeuden rikkomiseen perustuvaa vahingonkorvauskannetta käsitellessään tarpeelliseksi esittää pääasiassa kyseessä olevaa unionin oikeutta koskevan ennakkoratkaisukysymyksen, pitää ratkaisevana tekijänä päätettäessä, onko jäsenvaltio ilmeisesti rikkonut kyseistä oikeutta.
- 49 Aluksi on syytä muistuttaa, että periaate, jonka mukaan valtio on vastuussa unionin oikeutta rikkomalla yksityisille aiheuttamistaan vahingoista, kuuluu olennaisena osana perussopimuksen järjestelmään (tuomio Francovich ym., EU:C:1991:428, 35 kohta; tuomio Brasserie du pêcheur ja Factortame, C-46/93 ja C-48/93, EU:C:1996:79, 31 kohta ja tuomio British Telecommunications, C-392/93, EU:C:1996:131, 38 kohta).
- 50 Samoin on syytä muistuttaa unionin tuomioistuimen myös katsoneen, että unionin oikeudessa tunnustetaan oikeus korvaukseen silloin, kun kolme edellytystä täyttyy, eli kun riktun oikeusnormin tarkoituksena on antaa oikeuksia yksityisille, kun rikkominen on riittävän ilmeinen ja kun vahinko, joka on aiheutunut henkilöille, joiden oikeuksia on loukattu, on välittömässä syy-yhteydessä valtion velvoitteen laiminlyöntiin (tuomio Brasserie du pêcheur ja Factortame, EU:C:1996:79, 51 kohta).
- 51 Toiseksi mainitusta edellytyksestä unionin tuomioistuin – todettuaan ensin, että ratkaiseva peruste unionin oikeuden rikkomisen luokitteliseksi riittävän ilmeiseksi on jäsenvaltion harkintavallalle asetettujen rajojen ilmeinen ja vakava ylittäminen – on ilmoittanut perusteita, kuten riktun oikeusnormin selkeys ja täsmällisyys, joita kansalliset tuomioistuimet, joilla on yksinomainen toimivalta vahvistaa pääasioita koskevat tosiseikat ja määrittää kysymyksessä olevat unionin oikeuden rikkomiset, voivat ottaa huomioon (tuomio Brasserie du pêcheur ja Factortame, EU:C:1996:79, 55, 56 ja 58 kohta).
- 52 Unionin tuomioistuin on kuitenkin toistuvasti katsonut, että kansallisilla tuomioistuimilla on rajoittamattomat mahdollisuudet saattaa asia unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos ne katsovat, että niiden käsiteltävänä olevassa asiassa on kysymys unionin oikeuden säännösten tai määräysten tulkinnasta tai pätevyyden arvioinnista (tuomio Križan ym., C-416/10, EU:C:2013:8, 64 kohta).
- 53 Kuten julkisasiamies lisäksi toteaa ratkaisuehdotuksensa 62 kohdassa, pelkkä kysymyksen esittäminen ei voi rajoittaa pääasiassa toimivaltaisen tuomioistuimen vapautta. Vastaus kysymykseen, onko unionin oikeuden rikkominen riittävän ilmeinen, ei tule juuri siitä, että käytetään SEUT 267 artiklassa määrättyä oikeutta, vaan se saadaan unionin tuomioistuimen esittämästä tulkinnasta.
- 54 On syytä todeta, että kansallisille tuomioistuimille annettua oikeutta saattaa asia unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos ne pitävät sitä tarpeellisena, jotta ne saisivat unionin oikeuden säännöstä tai määräystä koskevan tulkinnan, vaikka esitetty kysymys on jo ratkaistu, epäilemättä rajoitettaisiin, jos tällaisen oikeuden käyttämisellä olisi ratkaiseva merkitys päätettäessä, onko unionin oikeuden rikkominen ilmeinen, sen ratkaisemiseksi, onko asianomainen jäsenvaltio mahdollisesti vastuussa unionin oikeuden rikkomisesta. Tällaisella vaikutuksella kyseenalaistettaisiin ennakkoratkaisumenettelyn järjestelmä, tavoite ja sen ominaispiirteet.
- 55 Edellä esitetyn nojalla kolmanteen kysymykseen on vastattava siten, ettei sitä seikkaa, että kansallinen tuomioistuin katsoo unionin oikeuden rikkomiseen perustuvaa vahingonkorvauskannetta käsitellessään tarpeelliseksi esittää pääasiassa kyseessä olevaa unionin oikeutta koskevan ennakkoratkaisukysymyksen, ole pidettävä ratkaisevana tekijänä päätettäessä, onko jäsenvaltio ilmeisesti rikkonut kyseistä oikeutta.

Oikeudenkäyntikulut

56 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/38/EY 16 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että kolmannen maan kansalaisen, joka kyseisen direktiivin täytäntöönpanoa edeltäneen viiden vuoden pituisen yhtäjaksoisen ajan oleskeli jäsenvaltiossa siellä työskennelleen unionin kansalaisen aviopuolisona, on katsottava saaneen kyseisessä säännöksessä mainitun pysyvän oleskeluoikeuden, vaikka puoliset kyseisen ajanjakson aikana päättivät erota ja asettuivat asumaan toisten kumppanien kanssa eikä kyseisen kolmannen maan kansalaisen aviopuoliso, joka oli unionin kansalainen, sittemmin enää tarjonnut kolmannen maan kansalaiselle tai antanut tämän käyttöön asuntoa, jossa tämä asui.
- 2) Sitä seikkaa, että kansallinen tuomioistuin katsoo unionin oikeuden rikkomiseen perustuvaa vahingonkorvauskannetta käsitellessään tarpeelliseksi esittää pääasiassa kyseessä olevaa unionin oikeutta koskevan ennakkoratkaisukysymyksen, ei ole pidettävä ratkaisevana tekijänä päätettäessä, onko jäsenvaltio ilmeisesti rikkonut kyseistä oikeutta.

Allekirjoitukset